

hat, kinek tiszta, igaz hajlandóságáról megbizonyosodhatott.

Hess bogár, hess! Miért szállottál a papirosra? Nini, még a betűket is eltörli, vagy . . . vagy talán a szememből, az én két öreg szememből cseppeg alá valami nedvesség?! . . . Hess bogár, hess!

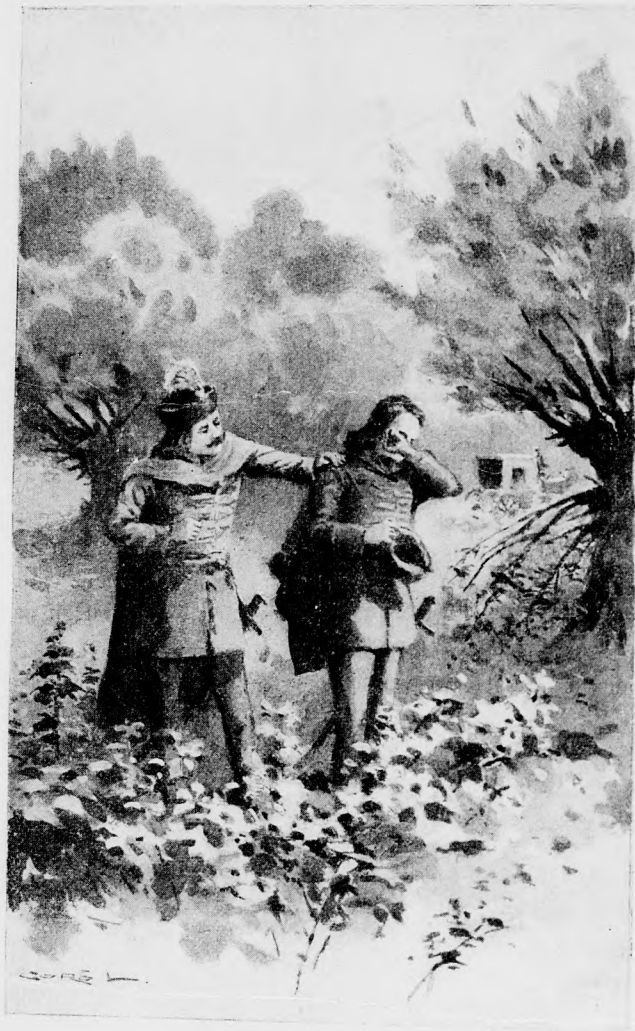
Bercsényi uram november 6-án meghala. Ez volt a második nagy halottunk. A ki csak bujdosó volt a török földön, egyébről sem beszélt, mint az ezer darab aranyról, melyet a gróf testált a grófnénak. Mindenki nagy ámulattal beszélt róla, csak az én szívem facsarodott el.

Ezer arany és két láda klenódium jobban elválasztottak engem Zsuzsától, mintha valakiközénk állította volna az örömeny hegyeket, melyeknek hosszú, fekete árnyékait rezegettette a török tenger nyári alkonyulatokon.

Ó be sokszor néztem ezeket a magas hegyeket s ezekről jutottak eszembe a brassói, fogarasi, szebeni havasok, melyeken túl a virágos völgyben pillangókat kergettem valamikor réges-régen.

A ki szeret és tud álmodozni, ó, el ne mulassza, míg vannak álmái! Kapaszkodjék bele a rózsaszínű felhők rojtjaiba s bizza magát a szélre, hogy az vigye őt . . . vigye messze, túl a tengeren, túl az üveghegyeken, vigye el a tündérek hazájába.

Ki irigyelné Zsuzsától, a gróf hűséges ápolójától a sok pénzt, meg a klenódiumot? Én nem.

«TE TALÁN SÍRSZ, FIAM? . . .»

Ha megtenném, szálankint kellene kitépni a szakállamat, — pedig szakállam még nincsen. Nyilván növeszteni fogok, mert reám alkonyul s öreg ember csúnya szakáll nélkül.

Szegény árva leány volt, mindig megbecsülte magát, mindig jó és kedves volt — most már grófné, gazdag is a magunk mértéke szerint.

Megérdemelte s áldassék Isten neve, hogy megadta neki.

Ha odamentem volna hozzá, hogy ismét elmondjam szívem hajlandóságát — lett volna-e a mi urunkon kívül csak egy is, a ki azt mondja:

— Becsületes, hűséges ember vagy, Kelemen, megsajnálta az árvát . . .

Nem lett volna, hanem e helyett ezt mondták volna:

— Elvivé Mikes Kelemen az üres tarisznáját, oda tartá a grófné elé s kéré őt, hogy zörgesse belé az aranyokat.

Ezt pedig nem fogják mondani.

Aztán mégis csak reménykedtem titokban. Azt

hittem, hogy Zsuzsi maga izen

a kvártélyomba, oda hivat s így szól hozzám:

— Megbecsült, míg árva leány voltam, megbecsülöm most én, mikor gazdag özvegy vagyok.

Ezzel az édes gyermek-reménységgel hajtottam le a fejemet. Gyermek voltam, most már belátom s úgy néztem a világba, mint valami képeskönyvbe, hol minden ember szépen fel van öltöztetve, de a homlokára senkinek sincsen kiírva, hogy mit hordoz a szívében.

Elmúlt az őszi, el a tél is. Teremtő Istenem, a penna be hamar beírja százötvenhat napnak az elmúlását! Egy firkantás és már vége van. Ma még lested, hogy virradjon a hosszú éjszakára s holnap már futsz a napnak perzselő melege elől. Ma még simogattad a reménynek szőke fejét, holnap már a fák is mind kopaczkol s a reményednek is kihullott minden szál haja. Feküdjél le kopacz reménység és aludjál.

Egy mosogató cseléd azt ujságolta, hogy Bercsényiné készülődik Lengyelországba. Nekem egy kicsi nóta jutott az eszembe:

Kis kacsá fűdik
Fekete tóba' . . .
Anyjához készül
Lengyelországba . . .

A ki Rodostóban is meg tud élni, mit keressen az Lengyelországban?

Harmadnap beszéli a második kamarás, negyedik nap Zay, ötödik nap hallom az én jó uramtól. Két hét múlva már rakosgatják a ládákat a szekerekre — s a harmadik héten Bercsényiné már nem tartozott a törökországi magyar bujdosók közé.

— Aztán kamarás uram, írjon néha egy-egy vidám levelet! . . . Meg ne feledkezzék róla!

Ezekkel a szavakkal búcsúzott el tőlem s a Bercsényi-hintó négy kereke forgott előbb lassan, aztán sebesen, mind sebesebben. A felszél egy csomó török port vert fel, a por bément a szemembe . . . mig onnan kitakarítottam a két újammal, a köny is utána szakadt.

— Te talán sírsz, fiam — mondta a fejedelem s reám nézett.

— Egy bogárka repült a szemembe . . . azt hajtogatom, nagy uram . . .

— Csak ki vele a bogárkával . . . hadd repüljön az is Lengyelországba.

. . . Hess bogár, hess! . . .

Ez volt az első dolog, a mit elakartam mondani, a második pedig — a szülő édes anyám levele. Egy Konstantinápolyból való zsidó ember hozta, a ki hol gyalog, hol szamar hátton, hol hajón bejárta már az egész kerek világot. Itt a levél most is kebelemen, a forgács párna alá tegyék a koporsómba, hogy váljék porrá velem együtt.

Ezt az avatag, sokfelé hányt-vetett levelet az édes anyám, Torma Éva írta Kolosvárott, 1722-ik év december havának 22-ről datálva.

Az én édes anyám pedig gráciát kért a számomra, mert vágyakozott utánam. Irta pedig a levelében úgy, a mint következik:

— «Engemet tudósíts, a gratiát mindjárt megszerzem; de míg kedvedet nem látom s akaratodat, addig semmiben nem munkálkodhatom; mivel azt mondják, addig nem szereznek, mig nem tudják, van-e kedved vagy nincsen? Én úgy hiszem, ha nem igyekszel, engemet csak kevés idő múlva sem látsz, mert a sok mindenféle keserűség meggyőzött. Bár csak az én halálom előtt való látásodban örvendeztetne meg engemet az én Istenem! Azért az ő felsége hűségére igyekezzél bejönni; ifjúságodnak virágát mi haszna ott eltöltened, — egy emberbe reménységedet vetned: ha meghal, mit csinálsz? Az igaz, hogy jószágodat mind másnak adták, én semmit sem bírok benne. Jobb az magad hazájába lenned, hogyszem az idegenek között.

Az Isten szent lelke szálljon reád és viselje mindenekben gondodat. Téged kesergő édes anyád, kedves fiam, árva Torma Éva.»

Ha a világ minden pennáját mind a kezembe nyomták volna: vajjon le tudám vala-e írni azt a tengernyi érzelmet, a mi e levélnek olvasásakor megszállott.

És egyszerre belé markolt a szívembe nagy-erős kívánság:

— Menj haza, Kelemen, . . . menj haza! Fogadd el a császár gráciáját, menj, lásd még egyszer az édes anyádat! Lásd Zágont, a tündér hazát, lásd a brassói havasokat és örvendezzél az éneklő madárral . . . Menj haza Kelemen, . . . menj haza!

(Folyt. köv.)

SIENKIEVICZ.

A tizenkilencedik század utoljának legérdekesebb irodalmi eseményei közé tartozik a szlávok előrenyomulása az egész irodalom, de különösen a regényírás terén. Néhány nagy orosz és lengyel író az érdem, hogy hazájuk költészetét egyszerre nagy arányokban vezették be a világirodalom körébe. E számos nagy szláv író egyik legjelesebbike a lengyel Sienkiewicz Henrik.

1846-ban Wola-Okrzejkában, Orosz-Lengyelországban született. Varsóban elvégezte felsőbb tanulmányait és azután utazgatott és jóformán egész fiatalságát úton töltötte. Bejárta nyugati Európa művelt országait, bekalandozta Észak-Amerika ipari vidékeit, a félvad nyugatot, megfordult Dél-Amerikában, beközálta Afrika part-

jait és megismerve majd az egész világot, visszatért kedves Lengyelországjába, a melyet feledni nem tudott. Útjában megszerette a természetet, megtanult lelkesedni a felhőkbe nyúló hegyes-csok, az átláthatlan szélességű folyamok láttára, gyönyörködött az őserdők rengetegekben, a tenger végtelenségében. Ez az érzés párosult benne végtelen, átható hazaszeretettel, a mely nem engedte felejtetni Litvánia mocsarait, rónáit, a Visztula habjait, Krakkó ódon bástyáit, szerencsétlen lengyel hazáját. Egyesült benne a természet szeretete hazaszeretettel s ez a két vonás lett jellemzője későbbi irodalmi működésében. És ma nincs a lengyel irodalomnak írója, a ki a természet szépségeinek hivatottabb hirdetője és a hazaszeretnek méltóbb apostola lenne, mint Sienkievicz Henrik.

Kisebb novellák után, melyek azonban tehetőségét kedvezően tüntették fel és nevét ismertté tették a lengyel olvasóközönség előtt, váratlanul egy óriás koncepcziójú, hatalmas regénytrilogiával lépett fel, a melynek tárgyát hazája történelmének legviharosabb szakából, a XVII. századból vette. *A tűzzel-vassal, Az özönvíz és Pan Volodyjovszki* egyszerre a legnagyobb lengyel írók közé emelték. A mély költői felfogás, meg-rázó drámai erő, óriási, de nem túlesapongó fantázia, nagy történelmi tudás, a hazafiúi lelkesedés, páratlan meseszöveg és elbeszélés bámulatba ejtettek mindenkit. Ha novelláiban csodálták a poétikus színezetet, a melylyel legrealisabb tárgyait be tudta aranyozni, itt méltán lehetett bámulni az óriás regényírói tehetségen, mely benne egyszerre feltűnt.

Ezek után hódította azonban meg az egész világ olvasóközönségét. A kik sajátos lengyel dolgaiban nem tudtak gyönyörködni, azok meghajoltak új nagy regénye, a *Quo vadis?* előtt, a mely tárgyát Nero korából, Krisztus első követőinek életéből merítette. Egy tárgy, melylyel százan megpróbálkoztak, de vajmi kevés sikerrel. És neki sikerült. A cézári Róma iszonyai, a keresztény mártírok élete, belső lelki világuk, az antik világ élete aligha volt egy-egy regény keretében ily bámulatos módon megtestesítve, mint ebben a könyvben. És ha ennek és egyéb művei alapján Sienkieviczet az világirodalom nagyjai közé számítjuk, méltán megérdemli.

Ma Krakkóban él a mester és szakadatlanul dolgozik újabb meg újabb könyvein. Egyike a lengyel nép legnagyobbjainak, a kik ezt a politikailag meghalt népet társadalmában és szellemében

új életre akarják hozni. És meglehet, hogy a mi a fegyvernek nem sikerül, talán Sienkievicznek és a többi lengyel íróknak, a toll harczosainak, sikerülni fog. — i.

AZ ÖREG SZOLGA.

Irta Sienkievicz Henrik.

Az urasági gazdászokon, erdészeken és más a gazdaság körül foglalatokodó hivatalnokokon kívül Lengyelországban az öreg szolga is tipikus alakja a közéletnek, de ez ma már mindjobban-jobban letűnik és ma holnap csak az emlékezetben fog élni. Jól emlékezem, hogy gyermekkoromban nálunk is volt egy ilyen vén jószág. Szolgánkat Szuhovolszky Mikolájnak hívták. Szlaheic nevű faluból való. Atyám örökségül kapta szegény nagyapámtól, kinél még a napoleoni háborúk idejében mint felügyelő szolgált. Hogy mikor lépett nagyapám szolgálatába, arra nem emlékezett vissza. Ha effelől megkérdeztük, illetétképen felelt:

— Bizony fiúk, akkor még csak amolyan teje-feles szájú siheder voltam és az úr is, Isten nyugosztalja lelkét, még az inge csücskét harapdálta fogaival.

A szülei háznál minden tisztséget be tudott tölteni: ő volt a kulesár, inas, nyáron amolyan gazdatiszt féle, különösen az aratás idején, télen felvigyázó a cesplőgépeknél, pinczemeszter, raktáros, szóval minden elképzelhető, mire csak faluhelyen szükség van. E jó tulajdonságai mellett különös szokása volt az öregnek: mindenben gánoskodott, mindent ócsárolt. Soha sem tudom magamnak másképp elképzelni, mint dörmögve. Panaszkodott apámra, anyámra, úgy félttem tőle, akár csak a tűztől, bármennyire is szerettem. A konyhában belekapaszkodott a szakács dolgába, az inasokat füleiknél ránczígálta és soha, de soha sem volt jókedvű. Ha többet ivott a kelleténél, mi rendszerint egy héten egyszer történt meg, akkor mindenki kitért az útjából.

Ebéd közben mindig atyám háta mögött állott és ha nem is szolgált ki, mindig szemmel kísérte a foglalatokodó inast, kinek ugyancsak elvette a kedvét.

— No, mit bámulsz? Jobban nézz körül, — mondá — mert majd én talállak megnézegetni. Szép dolog! A helyett, hogy fürgén, ügyesen mozog, itt medve módjára ezammog és húzza lomha testét. No, nézz még egyszer jobban körül! Nem is hallja, hogy az úr hívja. Mit tátod a szájad? No nézze meg az ember! Hogy bámul a mafla!

Ha az asztalnál beszélgettünk, ő is mindig belekötögtött társalgásunkba és mindig az ellenkező álláspontra helyezkedett. Némelykor atyám hátrafordult ebédközben és így szólott hozzá:

— Mikoláj, mondd meg ebéd után Mátyásnak, hogy fogjon be. Délután kikocsikázunk.

— Kikocsikázni? — mormogá Mikoláj. — Hogy is ne! Hisz a lovak arra valók, hogy kiko-

csikázunk velök, még ha lábukat is kitérik azon a gyalázatos úton. Természetes, látogatóba kell menni! Az uraság teheti. No, csak én volnék! Én különben nem ellenzem! A leszámolás várhat, ép úgy a cesplőgép is. A látogatás mindenekelőtt!

— Valóságos kin az élet ezzel a Mikolájjal! — kiáltott atyám, türelmét veszítve.

— Mintha csak egy szóval is azt mondottam volna, hogy nem vagyok buta — kezd rá megint Mikoláj. — Tudom, hogy ostoba vagyok. Jó van, jó. A gazdatiszt is vizitel és az uraság ne tenné meg ezt? A mit a szolgának szabad, azt tán az úr is megteheti.

Úgy járt az öreg szája, akárcsak egy malom-

ség, akkor a Mikoláj, Mikoláj járja, máskor meg a farkasok is felfalhatják. Jobb volna, ha tanulnál, a lövöldözéstől ugyan nem ránczosodik meg a homlokod.

— Már megtanultam a leczkét, — felelém félig sirva.

— Megtanultam! És ezzel mindennek vége. Tanul, tanul és a feje mégis csak üres marad. Nem adok történyt, basta. (De már ekkor a zsebében kotorászott.) Még egyszer baja történik és aztán ki az oka? Mikoláj. Ki engedte meg neki, hogy löjjön? Mikoláj.

Igy morogva tovább is, bement apa szobájába, levett egy pisztolyt, lefújta róla a port, miközben

AZ UNITÁRIUSOK RÉGI KOLLÉGIUMA KOLOZSVÁRT.

kerék, a nélkül, hogy csak egy percze is elállt volna. Mi, jobban mondva én meg öcsém, mint már említém, jobban féltünk tőle, mint nevelőnk-től, Pater Josephustól. Nővéreinkkel szemben illedelmesebb volt. Kisasszonyoknak nevezte őket, ha talán nem is érdemelték meg, minket ellenben minden teketória nélkül tegezett. Mikolájt mindig szívesen kerestem fel az óra után, mert tudtam, hogy egy-két puskatöltény szokott nála lenni. Gyakran mentem be hozzá az ebédlőbe, barátságosan mosolyogtam rá, hozzásimultam és halkán megszólítottam:

— Jó reggelt, Mikoláj! Kitisztítod ma a fegyvereket?

— Ma a törölörongyokat nézegetem át. — Aztán engemet utánozva folytató:

— Mikoláj, Mikoláj! Ha történyre van szük-

számtalanszor elmondogatta, hogy biz' az egy farkat sem ér: aztán ideadta megtöltve, hogy ezélozzak vele.

— Ni, hogy tartja a pisztolyt, — motyogta ismét. Valóságos őrmester. Menj inkább a templomba gyertyát oltogatni! Ez akar katona lenni!

Ilyenkor aztán a katonáskodásra került a sor. Sokszor mindjárt ebéd után gyakorlatokat kellett tartanunk és ilyenkor Páter Josephus is velünk tartott, mi módfelett mulatságos volt. Mikoláj ilyenkor olyan megvető forma pillantást mért rajta végig és jóllehet tisztelte a pátert, mégsem tarthatta magában a szót:

— No! Tisztelendő úr is úgy ezammog, mint valami meghajszolt medve!

Nekem — ki legrégebb idő óta vagyok parancs-

noksága alatt — legtöbbet kellett szenvednem. És mégis mikor a városba kellett mennem, hogy ott az iskolát látogassam, Mikoláj olyan sirásba tört ki, mintha a legnagyobb szerencsétlenség érte volna. Szüleim mesélték, hogy teljes két héten át mindig könyben úszott szeme és folyton dörmögött:

— No, most elküldték a gyereket, a jó Isten tudja, hogy hova! És ha ott meghal! Ó jaj, jaj! Hát minek neki az iskola? Tán nem földbirtokos így is? Latinul tudjon, böles Salamont akarnak belőle csinálni! Szegény gyermek, mi lesz belőle és én, vén Mikoláj, keresgelek, keresek, keresem azt, mit nem vesztettem el.

Máig is emlékszem rá, a mint először mentem haza az ünnepekre. Az egész ház aludt. Épen virradt. Tél volt és havazott. A esendet csak a gémes kút nyikorgása és a házórzó kutya ugatása zavarta meg. Az ablakredők le voltak eresztve, csak a konyhaablakban volt világosság, mely rozsdaszínűre festette az előtte magasan elterülő havat. Szomorú és bánatos voltam, mert bizonyítványom nem a legjobban festett. Nem tudtam hirteleniben megszokni az iskolai fegyelmet. Szurkoltam ezért atyámtól, féltem a szigorú homlokredőktől és páter Josephus hallgatagságától, mely a legtöbbször igen sokat jelentett. Ő hozott haza Varsóból. Egyszer csak kinyitott az ajtó, az öreg Mikoláj csammogva kilép, két fazékkal kezében és lassan tipeg a hóban. A mint meglátott, hangos kiáltásban tört ki:

— Aranyos, drága ifjúrám! — és gyorsan felém rohant, miközben az egyik fazekat össze is törte, megölelt és össze-vissza esókolt. Ettől az időtől kezdve «ifjúr» voltam, de mindezek dacára még két hét múlva sem tudta megbocsátani a szomorú sorsra jutott fazekat:

— Épen kiválasztotta az időt, olyankor kell neki megérkezni, mikor a fazekat viszem az istállóba! stb.

Az öreg egy igen jeles tulajdonságot sajátított el a kaszárnya ódon falai között és ez a lelkiismeretességig menő pontosság volt.

Jól emlékezem reá; az ilyenről sohasem szokott megfeledkezni az ember. Télen volt. A farkasok óriási mértékben megszapordtak, úgy, hogy farkaik folyton fenyegették majorunkat. Atyám, ki különben ügyes vadász volt, hajtóvadászatot akart rendezni és erre szüksége volt Usztrezky Panra, kinek a vezényletet kellett volna átvennie. Híres volt ő akkoriban az egész vidéken. Öregem levelet írt neki, Mikolájt behívatta szobájába és így szólott hozzá:

— A regálebérlő ma a városba utazik. Menj vele; az úton leszállsz Usztrezyczába és átadod Pannak a levelet. Feleletet okvetlenül elvárok, a nélkül vissza ne téj!

Mikoláj átvette a levelet és elment a regálebérlővel; ez este visszatért Mikoláj nélkül. Atyám azt gondolta, hogy a vén csont a faluban fog meghalni és másnap Pannal visszatér. De ezalatt három nap is elmúlt és Mikolájnak se híre, se

hamva. A ház népe majd meghalt ijedtében. Atyám attól tartott, hogy talán farkasok támadták meg Mikolájt és ezért minden irányban embekeket küldött ki az öreg megkeresésére. Kerestek, keresgéltek, de semmi nyomára nem akadtak. Usztrezyczára is elküldtünk, de ott csak azzal a felvilágosítással szolgáltak, hogy ott volt és nem találta otthon az urat. Tudakozódott, hogy hol van és azután eltávozott négy rubellel zsebében, melyet a lakájtól kölcsönzött ki. Törtük a fejünket, hogy mit jelentsen ez. Másnapra a küldönczök is visszatértek minden eredmény nélkül. Már meg is sirattuk Mikolájt és átkoztuk a farkasokat, melyek nekünk ily nagy bűbánatot okoztak. Egyszer csak a hatodik napon az ajtó előtt olyan megszokott csoszogást és igen ismerősnek tetsző dörmögést hallottunk.

Mikoláj volt.

Ő volt, átváza, fázva, holtra fáradottan. Bajuszán a dér szinte jégesapokká fagyott.

— Mikoláj! Az ég szerelmére! — kiáltott fel atyám. — Hát hol az ördögbe kószáltál ennyi ideig?

— Hol kószáltam, — dörmögte az öreg. — Könnyű ezt mondani! Mit tehettem egyebet, az urat nem találtam otthon és így Bzinbe utaztam. Ott azt mondták, hogy Pan ép akkor indult el Karolovka felé. Utána indultam, de ott sem találtam többé. Igaz is. Joga van neki elkódorogni mindenfelé. Maga gazdája! Nem jár gyalog és így könnyű neki utazgatni. Bementem a városba és végre hosszú kínlódás után megtaláltam a községbirónál és átadtam neki a levelet.

— Átadta a választ?

— Igen, de az ép annyit ér, mintha semmit sem adott volna. Czudar módon elkezdett nevetni és nagy nehezen bökte ki azt a pár szót, minek én legkevésbé sem örültem. Az urad — mondá esütörtökre hívott meg hajtóvadászatra és te vasárnap értesítesz erről engem. Most már elmúlt a vadászat. És megint vigyorgott vagy egy félóraig. Miért ne? Hisz joga van hozzá!

— És mit ettél az egész idő alatt?

— Nem válogattam sokat. Akkor ettem, a mikor volt.

Attól az időtől fogva Mikolájnak mindig megmondották, ha elküldték valahová, hogy mit tegyen, ha a keresettet nem találja otthon.

Ez esemény után körülbelül négy évvel az öreg is lassankint abbahagyta a munkálkodást. Derék, szálas alakja görnyedezett már, nem dörmögött, nem gáncoskodott. Legvégül, mikor már a kilenczvenedik életévet taposta, ép olyan lett, akár a gyermek. Madarakat fogdosztatott össze és azokkal játszott.

Halála előtt néhány nappal nem ismerte már környezetét, de az utolsó napon ismét fellángolt szellemének tüze. Szüleim akkoriban külföldön tartózkodtak, mert szegény anyámat kellett gyógyítani.

Egy este öcsémrel, Gusztávval és páter Josephus-szal, ki már szintén belépett a hatvanba, a

toronyszobában ültünk. A forgósél dühösen csapkodta a nagy hópelyheket a gótikus, színes ablakablakokhoz. A páter buzgón imádkozott, öcsém a kályha mellett melegedve diókat aranyozott, én pedig ép szüleimnek akartam levelet írni.

Ekkor hirtelen arról értesítenek minket, hogy Mikoláj halálán van.

A páter azonnal a kápolnába szaladt a szent-ségekért, mi ketten — öcsém meg én — lélekzet visszatartva rohantunk az öreghez.

Mozdulatlanul feküdt az ágyon, nyugodtan és teljesen eszméletlenül.

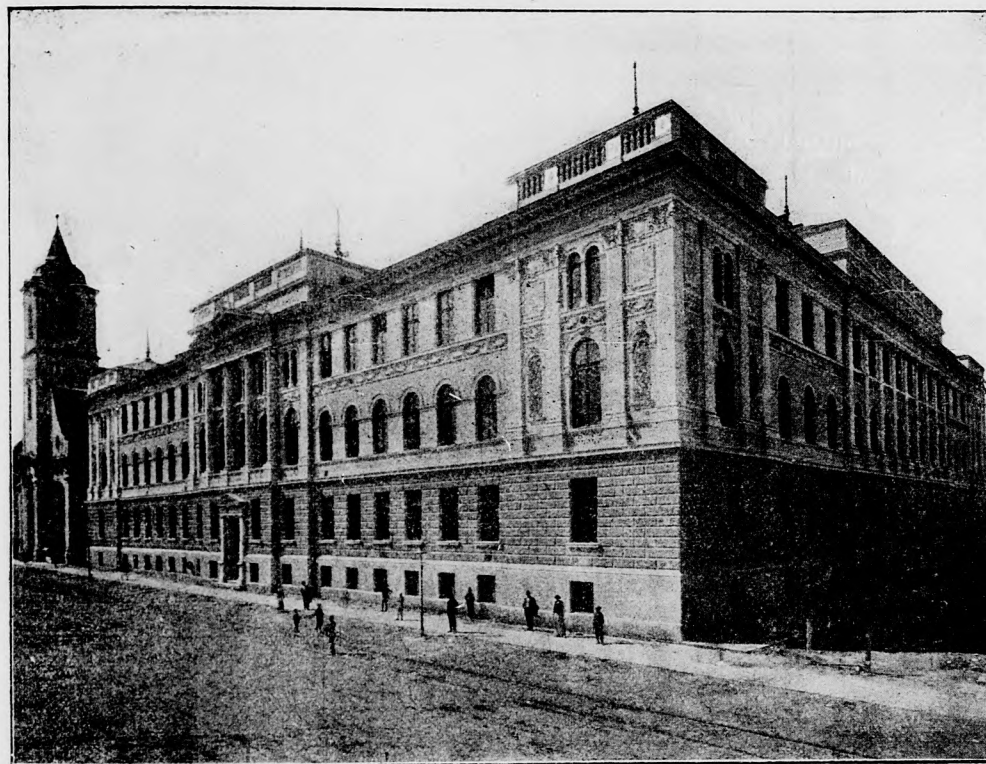
nak... Isten majd megfizet érte!... Ne nehezteljen rám... vétettem, úgy-e... bocsásson meg... Talán durva voltam... de... de... hü...

Egyszer csak elhallgatott, szemei lecsukódtak, de kis idő múlva ismét kinyitá és hangosan, szinte sietve kiáltá, mint a kinek már nincs sok ideje:

— Uracsám... Én árvám!... a te kezembe, jó Istenem...

— Adom e derék katona lelkét! — fejezé be ünnepélyes hangon páter Josephus.

Az agg nem él már. Fekhelye előtt letérdepelünk és a páter hangosan mondta el a halotti imát.

AZ UNITÁRIUSOK ÚJ KOLLÉGIUMA KOLOZSVÁRT.

Kopasz fejét két okos szeme díszíté; olyan volt, mint a munkáját derekasan bevégezt ember, olyan, mint az öreg katona.

A szentelt gyertya fénye halvány világosságot vetett a kis szoba falára. A sarokban néha-néha megszólalt egy-egy madár. Nem mertek hangosan csiripelni, hogy ne zavarják gazdájukat.

Az egyik kezével a keresztet szorította göresösen mellére, a másikat pedig unokája, a szőke Hania borította el csókokkal. A pap betért s meggyóntatta a haldoklót, ki azután engem akart látni.

— Uram és az én kedves úrnóm távol vannak — susogá — és ezért nehezemre esik... meghalnom... De... maga itt van... itt van, aranyos ifjúrám... drága szívecském... Visszele gondolját az árvának, ... Szegény Haniám-

Sok-sok év telt el azóta. Az igaz és becsületes szolgáló sirja süppedékes lett és ibolyák helyett is vadvirágok nőttek ki rajta.

Szomorú idők látogattak el hozzánk!

Kis falum csendes nyugalma nagy zivatar zúzta össze.

Páter Josephus is már a földben nyugszik, öcsém a száműzetés szomorú napjait éli, én meg tollammal szerzem meg keserves módon mindennapi kenyeremet. És Hania?...

Ha rá gondolok, meleg könyár borítja el orcámat...

Két hét múlva ő is követte nagyatyját.

Fordította
Vértess József.

A mély tenger állatvilágáról.

Irta Still Nándor.

A nagy mélységek régiójában örökös egyformaság uralkodik: a hőmérséklet nem változik és hidegségével folyton tartó télre emlékeztet, a napfénynek nyoma sem hatol ideig, éjjel és nappal nem változik és így örökös sötétség van itt. De a mélyszin állatvilága ezekhez a viszonyokhoz is alkalmazkodik. A mélytengeri állatok egy részénél szemek nem fordulnak elő; a látás érzékét a tapintás pótolja, bizonyos pók-féle jelleg fejlődött ki náluk: vak pók-félék típusát találjuk itt, rendkívül hosszú tapintó lábakkal. A mélyszini állatok másik részénél pedig sajátos világító eszközök fejlődtek ki, mint a szt. János-bogaraknál, melyekkel önmaguk világitanak maguknak. Nem tapintó szervökkel szerzik meg eledelüket, hanem mintegy élesen világító lámpásokat villogtatnak fel hirtelenül, hosszú fényzalagokat vetnek maguk elé és az így megvilágított vízrétegekben törnek zsákmányra, melyet jól kifejlett nagy szemekkel könnyen észrevesznek. Szemeik ez életmódhoz alkalmazkodva, szerfelett nagyokká, valószínűs teleszkópokká lettek. Vannak köztük alakok, melyek úgy szólván csupa szem, egész testök a két hatalmas pápaszemnek csak kis függelékét képezi. A mellett testalakra nézve nem mondhatók valami formás állatoknak; testök nevetségesen elferdült, formátlan: az igazi halak- és rákoknak valósággal torzképei.

III.

Az a kérdés most, hogy milyen a mélytengeri állatok színe? Az állatok színezetére legnagyobb befolyással van tudvalevőleg a napfény. A fehér napfény a tenger vizének csak legfelsőbb rétegein hatol át; csak egész vékony vízrétegek úgy az átész, mint a ráeső fényben színtelen fehéreknek látszanak. A napnak fehér fénye — a mint azt a nap színképéből tudjuk — különböző színű sugarakból az úgynevezett szivárványszínekből áll. A víz e különböző színű sugarakat nem bocsátja át egyformán. Már 180 cm. vastag vízrétegnél megállapítható, hogy az ibolyaszínű sugarak majdnem teljesen (95 %-al), a vörös sugarak pedig a fényforrásnak csak fél erejével (49,3 %-al) hatolnak át rajta. A vörös fény sugarak tehát sokkal erősebben nyeletnek el, mint a rövid hullámú színes sugarak és így vastagabb víztömegek áteső fényben kékes vagy zöldes színt mutatnak. Előbbi időkben azt gondolták, hogy a tenger vize leg-

jobban bocsátja át a hosszú hullámú fény sugarakat s azt hitték, hogy a tenger mélyében derengő vörös fény, a mint azt költőiesen kifejezték, bíbor-színű sötétség uralkodik. De a dolog, a mint látjuk, egész másképp áll. Ha a trópikusok kék tenger-vizébe nagy fehér korongokat süllyesztünk el, azok eleinte zöldeseknek, aztán majd világos kékeknek, majd mindinkább sötétebb kékeknek látszanak, míg végül a tengernek visszavert kék színével láthatatlanul összeolvadnak. Ha a tengerbe körülbelül 30 méterig leszállunk, mindent kék fényben látunk, de ha megint felszínre kerülünk, a kék színhez szokott szemünk a levegőn a tárgyakat egy ideig vörös színben látja.

Föl kell tehát tennünk, hogy 30 méteren alul már csak kékes fény csillog, mely a mélység növekedésével mindinkább apad. 550 és 600 méternyi mélység között a napsugarak által való mindennemű megvilágítás megszűnik és a nap fénye és melege teljesen hiányzik. Ezek a körülmények lényegesen befolyásolják a tengeri állatok színezetét. A legfelsőbb, a fehér napfénytől átjárt rétegekben úgy a növény-, mint az állatvilág pompás tarka színekben diszlik. A felszínen gazdag vegetáció van, melyet zöld és barna színű moszatok, Tukuszfélék és Szifoneák jellemeznek, nagyobb mélységekben ibolya és vörös színű fajok váltják fel őket, 200 méteren alul pedig a növényélet teljesen megszűnik.

Kék fényben a piros színű tárgyak sötétek és nehezen észrevehetők. A tengernek azon mélységeiben, a melyekben csak gyenge kékes fény dereng, a piros szín ép oly jó védő szín, mint a fekete. Ezekben a régiókban tehát az állatok színezete túlnyomóan vörös vagy fekete, csak ritkán kék vagy tarka.

Ugyanaz áll az abyssusi mélységekben is, melyekbe a nap fénye épenséggel nem hatol. Ezekben a régiókban majdnem minden nagyobb állatosztály pirosas, sötét vörös fajok által van képviselve. Legfeltünőbbek a piros rák-félék és tüskés bőrűek számos fajtái, melyek az eddig átkutatott legnagyobb mélységekben is előfordulnak.

A mély tenger fenekén különböző vörösfényű polypokat is találtak. Nevezetes, hogy e vörös, mélyszini állatoknak a sekélyebb tengerrétegekben élő legközelebbi rokonai egészen más színezettel bírnak. Ezeketől eltérőleg a mélyszini halak majdnem kizárólag sötét, szinte bársonyfekete színűek.

De hogy egyeztethető meg ez azzal a koromsötétséggel, mely a mélytengerben uralkodik?

A CSORBAI TÓ.

Hiszen a festőanyagok csak a napfény behatása alatt képződnek! Hiszen tudjuk, hogy a krajnai mély barlangokban élő angolna-göte (Olm) szintelen, valamint más barlangi állatok is.

És tényleg a mélytengerben is vannak halavány szintelen, sokszor majdnem átlátszó állatok is, pl. egynehány hal, rák, féreg és fejlábú állat.

A dolog úgy áll, hogy nem szabad azt a szó szoros értelmében vennünk, a mit a mélytenger teljes sötétségéről mondtunk. Van ott egy neme a mesterséges világításnak, a melyet a mélyszíni állatok villogása, foszforeszkálása idéz elő.

A tenger csodái között egyike a legmegkapóbb, leggyönyörűbb látványoknak: a tengervíz villogása, a melyről bizonyára már mindenki hallott vagy olvasott. El van az terjedve minden tengerben, még a hidegsarki Ozeánban is. A tengerben élő parányi őszállatok milliárdjai meg milliárdjainak a foszforeszkálása okozza ez impozáns tünteményt, mely néha rendkívüli nagy mértékben mutatkozik. Tudunk esetekről, amelyekben, kivált sötét éjszakákban, a tenger villogása oly nagy volt, hogy a víz izzónak látszott és a hajó földelzeten a legkisebb irást is kényelmesen el lehetett olvasni.

A mélyszíni állatok is és pedig mindennemű típusnak, osztálynak és rendnek a képviselői, kiváló foszforeszkáló képességgel bírnak, ott lenn minden magikus fényben villog-csillog. Valóságilag tündéri látvány volt, a mikor a «Valdivia» kotróháló a sötétben felszínre kerültek. Egyes állatoknak egész testéből fény áramlott ki, másoknak egyes szervei tarka sugarakat löveltek szét, megint másoknak testén foszforos fényű nyálka csillogott, a tengeri tollnak nevezett polypnak telepein polypról-polypra villámszerűleg föl s alá lobbantak a fénysugarak; tengeri férgek és tengeri csillagok mintegy körül voltak véve kivált kék és smaragd zöld lángocskákkal. Egyes rákfajok (Gnathophausia) szinte úsztak a fényben.

Lám egy új eddig ismeretlen fényforrása a mélytengernek. Fel-felvillanó sugarai a tenger mélyében szintén kékes fényt árasztanak, a melyben legalkalmasabbak a vörös színek mindenféle árnyalatai és a halaknál mutatkozó fekete szín.

A földünkön élő állatokat nagyjában hét nagy törzsbe állatkörbe sorozzák. A fejlődés legalantabb fokán állanak az őszállatok (Protozoa), melyekhez az infuzóriumok és a gyökérlábúak tartoznak: az

utóbbiakat megint a csupasz testű amébákra, a mézsvázú foraminiférákra és a kovavázzal bíró sugárállatokra (Radiolaira) szokás felosztani. A második körbe a tömlős állatoknak három osztályát soroljuk: a szivacsokat, a korall vagy virágállatokat és a meduzákat. A harmadik kört a tüskésbőrű állatok alkotják, hozzájuk számítjuk a tengeri csillagokat, az echino-ideákat vagy tengeri sünöket, a holothuriákat vagy tengeri uborkákat és a tengeri liliomokat, krinoidea. A negyedik a férgek köre, mely gyűrűs, fonál- és laposférgekre oszlik. Az ötödik körbe a lágytestű állatok tartoznak: a csigák, kagylók és fejlábúak. A hatodik az izeltlábúak köre, melybe a rovarokat, pókféléket és rákokat sorozzuk. A hetedik állatkör végre a legmagasabb fejlettségű állatokat foglalja magába, ugyanis a halakat, kétélűtűket, a csúszó-mászó állatokat, a madarakat és az emlősöket, melyeket együttesen gerinceseknek nevezünk.

Ennek a nagy állatseregletnek aránylag csak kis része szárazföldi, nevezetesen néhány élősködő őszállat, a férgek egy része, a pókok és rovarok javarésze, a tudós csigák kis rendje és a halakon kívül a gerinces állatok legtöbbje. Az óriási maradványok ősidőktől fogva a vízben él, ebből sorakozott a mélytenger gazdag állatvilága is.

A mélytengeri tanulmányok elsősorban az ősz állatokra irányult. Többnyire picziny mikroszkopikus állatkák, melyeknek teste többnyire egyetlenegy sejtből áll egy parányi, többnyire minden szerv nélkül való parányi kocsonyaacsapocskából: úgynevezett protoplazmából áll. Tömén-telen mennyiségben borítják a tengerfenék iszaprétegét. Érdekes, hogy e parányi állatkák soká foglalkoztatták a természettudósok elméit. Volt idő, így hirdették a bölcselkedők (Oken), a midőn az egész földet tenger borítá és a tengerben lett az élet; a tenger fenekét borító ősnyalakából keletkeztek az idők folyásán mindazok az állatok, melyek most a Földet népesítik. Más tudósok megint futólag vizsgálták a tenger életét és kijelentették, hogy a tenger mélyében nincsen élet. Így hát mindenki azt hihette, a mi neki tetszett. De csakhamar tisztultak a nézetek. Hajók vitorláztak a végtelen Ozeánra, megvizsgálták a fenekét és ime kiderült, hogy a mélytengerben igenis van állatélet. Akkoriban nagy buzgalommal kutatták az összes élőlények őseit, oly szervezetet, melyből mindazok az állatok és növények keletkeztek volna, melyek maonok óta a földön élnek. És ime meg is találták.

(Folytatása következik.)

VÁROS A LEVEGŐBEN.

Irta Verne Gyula. Fordította Zigány Árpád. 20

XIV.

A Vagdi-törzs.

Mszelo-Tala-Tala Ő Felsége, az ismeretlen Vagdi-törzs királya, e levegőben épült városa, ez a különös nép, mely félig majom és félig ember, — annyira rendkívüli dolog volt, hogy Max Huber ugyan-csak meg lehetett elégedve. John Cort ugyancsak boszantotta is vele, de a francia sem maradt adós a felelettel:

— Úgy van, kedves John, — mondta neki, — ez a rendkívüli kaland nagyon érdekes és én meg is vagyok vele elégedve: de azért eszem ágában sincs, hogy a Vagdi-törzs fővárosában végezzem be napjaimat! . . . — Pedig úgy illenék, kedves Max, — mondta az amerikai, — hogy miután annyira vágyódtam a rendkívüliért, most nyugodtan itt maradjon pár esztendeig, s ha alaposan tanulmányozta ezt a különös ember-, vagy majom-fajt, könyvet írjon róla . . .

— Ehhez azonban, én úgy vélem, két dolog volna szükséges, kedves John.

— És pedig? . . . — Először, hogy kényünk-kedvünkre járhasunk-kelhessünk a városban és tanulmányozhasunk a vagdikat . . .

— És másodszor? . . . — Hogy alkalom adtán megszökhessünk és tanulmányaink eredményét föltalálhassuk az álmétködő tudós-világnak . . .

— Ez pedig nehéz lesz, kedves Max.

— Talán igen, talán nem.

— Azt kellene megtudnunk, — szolt most a

foreloper, — hogy ki adhatná vissza a szabadságunkat?

— Ki más, mint a Tükörszemű Atya? — felelte Max Huber. — De vajjon miért hívják így az alattvalóit? . . .

— Még pedig Kongó-nyelven! — tette hozzá John Cort.

— Talán rövidlátó, vagy bandzsal? — folytatta a francia — és pápaszemet hord?

— Ugyan hol vette volna a pápaszemet? — kérdezte John Cort vállat vonva.

— Már most mindegy, — viszonozta Max Huber. — A fő az, hogy beszélhesünk Mszelo-Tala-Tala Ő Felségével . . . Akkor véd- és dacz-szövetséget kötünk vele Franciaország-meg Amerika nevében, s ezért bizonyára kitüntet bennünket a Vagdi-rend nagykeresztjével . . .

A francia önhitt bátorsága és jó kedve azonban ezúttal nem volt ragadós. Két társa fejcsóválva hallgatta az incselkedő tréfát, s azon tündődött, hogy mi lesz belőlük, ha fogva tartják őket. Librevilleben senkinek sem fog eszébe jutni, hogy az Ubangi rengetegben keresse őket . . . sőt nem is kutatnak majd utánuk: De mivel Urdax expedíciójából egyetlenegy

ember sem tér vissza, azt fogják hinni, hogy mind elveszték: s mivel ez mindennapi eset azon a vidéken, senki sem fog törődni velük . . .

E pillanatban ismét kinyílt az ajtó és Li-Mai lépett be a kunyhóba. A kis erdőlakó egyenesen Llangához ment, megölelte, czirógatta, csókolgatta, majd kézen fogta barátját, intett a három fogolynak, hogy menjenek utána, s kivezette őket a nyitott ajtón át az utcára.

Szabadok voltak tehát! s kedvükre vizsgálhatták a Vagdi-népet, mely élénken sürgött-forgott az utcákon, s végezte «napi teendőit.»

LI-MAI BELÉPETT A KUNYHÓBA.

A CSORBAI TÓ.

Képünkhez.

Nagy örömet keltett nálunk az a hír, hogy a földmivelésügyi miniszter megvásárolta a magyar kinestár részére a csorbai tavat és annak környékét, melyről nemrégiben azt rebesgették, hogy a német Hohenlohe herczeg birtokai közé akarja kebelezni.

A csorbai tó a tátrai tengerszemek között egyike a legnagyobbaknak. 1371 méternyire fekszik a tenger felszine felett s ennek az aránylag nem magas fekvésnek tulajdoníthatjuk azt, hogy egész környékét fenyevesek borítják s hogy vize nyáron még fürdésre is alkalmas. A többi tengerszem jóval magasabban fekszik s rendszeren csak kopár sziklafalak veszik körül.

Méltán kérdezhetjük — írja Cholnoky Jenő — hogy mi építhette fel azt az óriási gátat? És érdekes rá felelete:

Sok ezer évvel ezelőtt, abban a korban, a mikor még az ember legdurvább kőszközökkel dolgozott a földön, sokkal több hó és jég volt a Magas-Tátrában, mint ma. Valóságos nagy jégárak nyúltak le akkor a havasok lejtőin, olyanok, vagy még hatalmasabbak, mint ma az Alpok közt. A jégárak hátán leutazott törmelék aztán részben a jégárak végén, részben pedig azok szélein rakódott le. Mikor aztán tetemesen megkevesbedett a hó a hegyek ormain, eltűntek ezek a jégfolyamok s helyükön mélyen kivájt s a törmelék kitöltésétől megvédett sziklamedenczék maradtak, végüket pedig azok a hatalmas kő- és törmelék-gátak jelzik, a melyeket morénáknak neveznek. Ha a jégárak nem védelmezték volna a felső völgyeket a törmelék ellen, betöltődtek volna azok a mély gödrök, a melyekben ma a tengerszemek húzódnak meg. Ma azonban ezek a törmelék-gátak tartják a legszebb tavauskák vizét és a Tátra gyémántját — a tündéri szép csorbai tavat.

KÉT DIÁK LEVELEZÉSE.

Február 7-én.

Kedves barátom Imre,

tanácsot akarok tőled kérni. Mindenekelőtt tudatlak, hogy a papa állapota már javulni kezd. Azért írom meg, mert tudom, hogy érdeklődöl iránta. Képzeld, a házi orvosunk azt mondotta, hogy ügyes kezem és jó modorom van. Határozott talentumot fedezett fel bennem a medikai tudományok iránt. Ez a dolog szeget ütött a fejembe.

Hanem most áttérek a tanácsra, a mit tőled kérni akarok. Megpróbálnám, hogy önállóan tanuljak, de megvallom, fázom tőle. Egészen más-ként állana a dolog, ha például hatodista vagy hetedista volnék, ha nem fenyegetne a matura.

Akarmelyik tárgyra gondolok, mindenikben érzem nagyfokú tudatlanságomat. Említettem már neked, hogy mindig csak arra törekedtem, hogy meg ne bukjam. Néha egyszerűen kiszámítottam, hogy körülbelül mikor jön reám a felelés sorja (mert vannak professzorok, a kik abc sorrendben kérdeznak ki) — aztán a dolog elsült. Kitűnően berendezett sűgő-konzorcium is van az iskolában. Nálatok azt hiszem ez az újítás még nincsen életbeléptetve. Ha sejtettem, hogy felelek s nem voltam elkészülve a leczkére, egyszerűen elbliczeltem az órát. Ilyenkor a *fejem fájt*, beirtak 4 vagy 5 igazolt órát.

Ily előzmények után elképzeld, hogy az én *általános műveltségemnek* nagyon sok a folytonossági hiánya. Ezt az utóbbi kifejezést egy medikus ismerősömtől hallottam s nagyon megtetszett nekem. Minthogy pedig megszállott egy új elhatározás, hát szeretnék komolyan tanulni, szeretném próbára tenni az eszemet: vajjon meggyőzn-e munkát, ha esetleg a medikára iratkoznam be. Ott, azt mondják, irtózatosan sokat kell tanulni. Be vannak reggeltől estig fogva.

Te azt irtad az utolsóelőtti leveledben, hogy küldjük el az instruktort. Jól van. Szót fogadok neked, de előbb a papával beszélem meg a dolgot. Sajátságos tapasztalatom van. Mióta a papát ez a baleset érte, közöttünk a régi viszony megváltozott. Úgy beszél velem, mintha valami jó barátja, bizalmas barátja volnék. Nagyon jól esik nekem. Szinte várom már azt az időt, mikor haza érek s az ágya mellé ülhetek. Az üzleti leveleket elhozza a bankból egy hivatalnok, papámnak én olvasom fel s aztán tartom a mappát, míg aláírja.

Nagy pénzüsszegekről van szó. Százezer forintokról s ő úgy veszi a dolgot, mintha tíz fillerről szólna.

— Mennyi pénz! — mondtam a multkor.

Reám nézett s mosolygott.

— Sok . . . sok, de hidd el Aladár, a ki ismeri a pénzt kicsi vagy nagy összegben, az nem szereti úgy, mint a ki nem ismeri. A pénz hitvány eszköz . . . s mégis jó, ha van s baj, igen nagy baj, ha nincs.

De megint olyasmiről beszél, a mi téged nem érdekel.

Mi a tanácsod? Ha elküldjük az instruktort,

hogy fogjak a tanuláshoz? Ha éjjelig fenn maradok: vajjon elvégezhetem-e az új leczkét s pótolhatom-e a régieket? Nem volna-e ajánlatos megtartani, a míg a maturát leteszem s aztán kezdenék a komoly munkához? Neked az ilyesmiben óriási praxisod lehet, mert te magad is instruktork voltál és vagy. Szokásod szerint őszinte leszel, a mit tőled el is várok, mert én is az vagyok irántad. A Gazi története nagyon mulatságos. Eleinte azt hittem, hogy diák-párbaj lyukad ki belőle, bár egy kissé kételkedtem, mert a hol a te kezéd működik, ott nem történhetik éretlen bolondság.

Ma nálunk havazott. A fehérlepkék sűrűn szállottak le az égből, de mihelyt a fekete aszfaltra értek — mindjárt elolvadtak. Aligha fogunk koresolyázni. Különben, a kinek matematikát kell tanulnia és a maturára készülnie, az nem gondolhat a koresolyázásra.

A papa azt izeni neked, hogy szeptemberben látni akar, — igen sokszor akar látni. Egyebet is mondott nekem rólad, de nem írom meg, mert nem kell mindent tudni az embernek.

A te mamád úgy-e szereti a vörösbélű narancsot. Egy kis ládacska fog ezzel a levéllel együtt érkezni.

És mondd meg neki, hogy a *pesti úrfi* csokolattja a kezét. Téged ölel és válaszodat minél előbb várja

Aladár.

U. i. Ha Gazinesak párbajsegéd kell a nyomorult realista ellen, sürgönyözzön nekem, én jól tudok vívni. Bagosról rég nem írtál.

A.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

A fehértemplomi állami főgimnázium tanuló ifjúsága segélyező egyesülete és önképzőköre javára f. é. február hó 1-én táncszal egybekötött hangversenyt rendezett fényes műsossal. A multság igen szépen sikerült.

A pápai ev. ref. főgim. ifjúsági segítő-egyesületnek január 26-án tartott szini előadása fényesen sikerült. A színház zsűfőlétségéig megtelt és a felvonások végén a szereplőket többször hívták a lámpák elé. Nagy tetszést aratott Gáty Zoltán zenedarabja. A tiszta jövedelem 250 korona.

Önképzőkori tudósítás. A pozsonyi kir. kath. főgimnázium ifjúsági «Önképző-köre»-nek jan. 25-én tartott rendes gyűlésén Mészáros Pál VI. o. t. és Prenoszil Béla VII. o. t. szavaltak. Ezután felolvasták Polócz József VIII. o. t. dolgozatát, végül pedig Parák József VII. o. t. szavalt. — A pozsonyi állami főreál ifjúsága s önképzőköre Antolik Károly igazgató úr nevenapjára szépen sikerült ünnepélyt rendezett. Az üdvözlő beszédet az ifjúsági elnök, Krämer N. VIII. o. t. tartotta. Előadták Liszt VIII. rhapsodiáját (Sedlák IV. o. t.), Zsadányi: Boka kesergőjét (Matyasovits VII. o. t.), szavaltak: Buxbaum VIII. o. t., Fleisch-

hacker VII. o. t., Glaser VII. o. t., Scheffbeck VII. o. t. A zene- és énekkar pedig népdalokat adott elő. — A n.-kikindai Révai gyakorlati-kör 1902 jan. 19-én gyűlést tartott a következő műsossal: Vörösmarty M.: «A vén cigány», szavalta Czinder János VIII. o. t., a «Dal» cz. költemény és bírálat. «A vén cigány» szavalóját a kör dicséretben részesítette. Tudomásul vette a kör a «Dal» cz. verset, melyet Czinder János írt. A bírálatot pedig Csura Miklós VII. o. t. írta s a kör elismerésben részesítette. — A nagyváradi áll. fő-reáliskola «Arany János» önképző-köre f. hó 1-én rendes képzőgyűlést tartott a következő műsossal: «Simon Judith» Kiss Józseftől, Szavalta Stern I. VIII. o. t. «Zrinyi Miklós, a költő» Ertekezés. Irta Kovács J. VII. o. t. «Kont.» Szavalta Schlosser Gusztáv VIII. o. t. «Búcsu.» Szavalta Böszörményi L. VI. o. t. «Hanzi» Kiss Józseftől, Szavalta ifj. Weisz I. VII. o. t. — A budapesti kegyesrendi főgimnázium önképzőköre legutóbbi három ülésén komoly s komikus szavaló-versenyt rendezett. A komoly szavalatokat Schlick és Kaas, a víg szavalatokat Szivák és Somogyi bírálták. Az előbbi öt résztvevő közül Lakatos, a főjegyző nyerte meg, az utóbbi eldöntetlen maradt. Ezenkívül lejárt a segítő-egyesület által kifizűtt monológ pályázat határideje. Bírálok Menráth és Kogutowicz voltak, kik Sipőcznek ítélték oda a pályadíjat. — A losonci gimnázium Kármán-köre 1902 jan. 19-én gyűlést tartott, melyen Breuer Sándor V. o. t. (Ábrányi Emil «Amerikai magyarokhoz»), Czettel I. (Részlet Petőfi «Salgó»-jából), Kakó István VI. o. t. (Arany: Tetemrehívás), Rusznák Gyula VI. o. t. (Tompa: «Madár fiaihoz»), Deutsch Ödön V. o. t. (Tompa: «Arszlán pasa»), Popper Miksa V. o. t. (Petőfi: «Ehbéd után») szavaltak. — A budapesti VIII. ker. áll. főgimnázium önképző-köre f. hó 1-én ülést tartott, melyen Wagner Sándor VIII. o. t. Arany «Dalnok bűja» cz. költeményét szavalta. Ezután Márffy Károly VIII. o. t. sikerülten adta elő a «Kakasülön» cz. monológot. Az ülést Lustig Ede VI. a. és Junger Miksa VII. b. o. t. szavaltatai fejezték be.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

A Magyar Könyvtár most megjelent januári sorozata közli gróf Apponyi Albert válogatott szónoklatait. A füzetet Kőrösi Henrik válogatta össze, a ki bevezetésül érdekes képét festi meg Apponyinak, a szónoknak. A kettős füzet (271—272. szám) hat szónoklatát tartalmazza Apponyinak. E füzetrel egyidőben megjelent a januári sorozatban Gorkij Maxim-nak, a kiváló orosz írónak egy hosszabb elbeszélése: Malva, Yartin fordításában (269. sz.) A 268. szám Sallustius Catilináját közli Kazinczy Ferencz fordításában, a melyet Wirth Gyula nézett át. — A M. K. egy-egy száma 30 fillér. Az eddig megjelent számok egyenként vagy egyszerre is (részletfizetésre) megrendelhetők a Lempel-Wodianer-féle udv. könyvkereskedésben, Andrassy-út 21.

FEJTÖRŐ.

Természetrizsi kérdés.

Melyik az a tengeri emlős, melynek feje testének egyharmada? Hány méterre nő meg?

(Faragó Andor.)

Történelmi kérdés:

Ki volt az a frank király, ki a meronígek között a legderekabb volt? Mi volt első tette? Mikor tért át a keresztény hitre? (Deutsch I.)

Számítási kérdés:

Melyik az a szám, a melyeknek kétszereséhez 25-öt hozzáadva, 51-et kapunk eredményül.

(Popovits József.)

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1902 február 16.

18. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Szótalány: Miskolcz. — Természetráji kérdés: Venus légyecsapója, latin neve: *Dionaea muscipula*. — Képrejtvény: Hol derűben folynak a napok, ott az élet.

Heljesen fejtették meg: Glück László, Simonovánszky Ödön, Majay Ervin, Hofer Feri és Gyula, Lázár Bertalan, ifj. Apor István, Rusznyák Sándor, Zeller Aladár, Popper Sándor, Foltinek Aurél, Móczár László, Freund Imre, Belák Sándor, Zimmermann Ferencz, ifj. Barthonek Károly, Kájerleber János, Szabó Lajos, Köszter Arthur, Mattyasovszky Lajos, ifj. Mikula Alajos, György Lajos, Szarvady Lajos, Blau Miksa, Argay Zsigmond, Gervay Mihály, Fischer Henrik, Kottván Pál, Handelsmann Arnold, Mockovcsák Zoltán, Markó Viktor, Pick Imre, Szodfridt Aladár, gr. Bissingen Sándor, Wettin István, Szilárd Tivadar, Martinkovics Antal, Korn József és Márton, Györfly Tivadar, Schöpflin Sándor, Kayos Mihály, Fischer Henrik, Kottván Pál, Grüner Andor, Deutsch Jenő, Hevér Ferencz, Kiss Jenő, Tomcsányi Gyula és Laci, Marzsó fivérek, Schäffer Lipót, Tóth József, Lornides Donát, Hoensch Gusztáv, Somogyi Zsigmond, Steiner Pál, Ki-s Béla, Hartai Béla, Klug Dezső, Lichtenstein Bernát, Szögyény István, Pető János, Hajnik Imre, Gengely István, Truka Aurél, Ordeán Dániel, Békés László, Holländer Sándor, Spira Ede, Hermann István, kassai «Pázmány-kör», Popper József, Reinel János és Vilmos, Lőrincz Ferencz és Dezső, Breuer Ernő, Lichtenstein Bernát, Kuzma Albert, Wollner Zsigmond, Barabás Tibor, Sebestyén József, Tolnai Ernő, Szegő Kornél, Badiny Gyula, Bóthai Gábor, Danielisz Ernő, Zélinger Ödön és Ernő, Vécei Ferencz, Molnár Aladár, Nagymáté Gyula, Hegedüs Árpád, Hochmann Salamon, Dobránszky Ede, Janik László, Relle Ferencz, Brandstein Alfréd, Hellmann Gyula és Lajos, Csulak Elemér, Betegh István, Vornle

János, Hollaki Ferencz, Baranyai Zoltán, Persina Károly, Mauthner Imre, Kovács Aladár, Kósa Miklós, Kállai Ernő, ifj. Tóth Lajos, Mayer Oszkár, Engel Kornél.

A kitűzött könyvjutalmat (Lauric: Diákélet Angolországban) Blum Döme budapesti előfizetőnk nyerte el.

SZERKESZTŐI TELEFON.

Gy. T. (Budapest.) Ugy-e most már te is megszeretted a két diák levelezését. Először azt mondtad volt nekem, hogy téged nem érdekel, emlékszel? Most már belekóstoltál és izlik. Hogy ki írja? Azt elárulnunk még nem szabad, majd kiderül a vallatásnál. Mind a kettő eltart még két hónapig. A hiányzó számot elküldtem a kiadóhivatallal. Apád uradat tiszteltetem. — «Komoly.» I. VI., Andrássy-út és Csengery-utca sarkán, 2. Nincs meghatározva. Általános műveltség kell hozzá. A felvételi vizsgálat eredményétől függ. Van, a ki érettségi bizonyítvánnyal jelentkezik. Mielőtt azonban ráadná a fejét, gondolja meg jól. Igazi tehetség és rátermettség nélkül ne lépjen arra a pályára, hol annyi ifjú veszté álmait. — Ifj. I. I. Levelét elküldöttük a sakk-rovat vezetőjének. — Dömötör Gyula (Miskolcz, Torony-alja 34. sz.) Kérdezi olvasótársaitól, hogy melyik volna hajlandó vele levelezést folytatni. — B. M. Kérését közöltük a kiadóhivatallal, ha megvan a kért szám, el fogja küldeni. — Sz. S. (Nagy-Kanizsa.) Az ügyet elintéztük. A számokat meg fogja kapni. — D. I. (Nagy-Kanizsa.) 1. Jókai költeményei nem kaphatók meg külön, csak az összes műveiben. Legfeljebb egy-egy ódon-könyvkereskedőnél kaphatná meg. 2. Nem használhatja. 3. Mi a postának a hasznát az ön megkároztatásával nem kívánjuk. Ha egy-egy levelezőlapja elvesz, arról a szerkesztőség nem tehet. — R. S. Azok a változtatások nem teszik jobbá a verset. A beküldöttek között az a leggyengébben sikerült. Jöndulatunkról legyen meggyőződve. Szeretjük mi az olyan ifjút, a ki a maga becsületes munkája árán igyekszik boldogulni. — F. H. Azok az ön barátjai még nem léptek be előfizetőink sorába. — Atatai önképzőkör tagja. Az érettségi vizsgálat után jöjjön fel az egyetemre, egy évi szorgalmas tanulás után folyamodik katonai-orvosi ösztöndíjért. Esetleg megkapja; a föltétel az, hogy bizonyos ideig (10 esztendő) a katonaságnál szolgál ezredorvosi minőségben. A segélyezés az egyetemi négy év alatt történik. Az ösztöndíj, ha jól tudjuk, évi 1000 korona. — S. E. (Besztercebánya.) 1. Irjon a Révai testvérek cégnek, Üllői-út 18. sz. alá; ők készséggel szolgálnak felvilágosítással. 2. Rejtvénye jó. — P. I. Válogatunk belőlük. — A. Zs. (Zombor.) Küldje be. — W. I. (Budapest.) Képrejtvényekkel bőven el vagyunk látva, ilyeneket ne küldjön; másfelét szívesen fogadunk. — F. L. (Tokaj.) 1. Közöljük. 2. Ez ügyben nem szolgálhatunk felvilágosítással. — P. I. (Budapest.) Legközelebbi számunkban hozzuk. — Törekvő. Mind bevált. — Sz. G. (Kolozsvár.) Közölhetetlen. — R. I. és V. (Győr.) Közölhetők. — B. E. Úgy önt, mint a többi rejtvény-beküldőket figyelmeztetjük ezúttal is, hogy ha a fejtörő rovat számára küldenek be kérdéseket, úgy mindegyiket külön darab papirosra írják a megfejtéssel együtt, mert máskülönben figyelmen kívül hagyjuk őket. Rejtvényeit most kivételosen közöljük. — Tolnai (Szolnok.) Rejtvénye igen könnyű s így nem közölhető. — B. Z. (Szeged.) Az előbbi üzenet önnek is szól.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes ideigőre közzétett és diszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és képek az ideig jórészt Bécsből szereztek be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikket előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17. Árjegyzék kívánatra bérmentve.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet és könyvnyomda.	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.		Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

HÜSÉGES MIND A SÍRIG.

Mikes Kelemen naplója.

21

Történelmi elbeszélés. Irta Gaal Mózes.

XX.

Csak egy emberbe vetem reményemet.

Azt a levelet ó, be gyakran elolvastam, hév könyeim be sokszor hulldogáltak reá. Előbb úgy néztem, mint a messze tündér hazából felém esengő kesergő szót, hívó serkentést. Felébresztette bennem mindazokat a szép emlékeket, a melyeket magammal hoztam, ápolgattam. Úgy rémlett, mintha nem csak a szót, hanem a hangot is hallottam volna, ez a hang pedig az édes anyámasszony hangja volt.

Azután napokig készülődtem, hogy oda járjak az én jó uramhoz s elmondjam neki, hogy ihol, írást kapok hazulról, hívnak — s nekem mennem kell. A mi eddig tartóztatott, az sem volt egyéb, mint a szeretet, a mi hazaszólit, az sem egyéb, mint a szeretet.

Apróra kigondoltam minden szót s minden este a csendes kamarámban szidtam magamat: — Lány ember vagy, Kelemen! Neked a szíved bűtől, vágyakozástól megszakadhat, nem szólasz te senkinek róla!

Az egyik szememben ott van a köny, mely kibuggyant, mikor azt a kocsit láttad, a melyik Beresényi özvegyét vitte, a másik szemedből most is csak hulldogál a köny, a miatt, hogy haza szeretnél menni, mert ki tudja: látod-e még élve az édes anyádat. Ez a kétféle köny a két szemedből kiapad minden reggel, mikor fél hatra dobolnak a fejedelem kvártélyában, te pedig nyakra-főre sietsz a te uradhoz, mert ki volna mellette az öltözködésnél, ha te nem. Senki úgy

nem ismeri a szokását, mint te; senki úgy elbeszélgetni vele nem tud, mint te, senkihez sem olyan kegyes, mint hozzád.

Ember meg tudja-e fejteni, hogy miféle bűbajos hatalma van egyik embernek a másikra? Az ember beszéde annyiféle, a hány az ember, pedig a nyelv egy-egy nációnál csak egy, mégis mennyi színe, árnyalata, melege, igazsága vagyon, ha az szól hozzánk, a kit nagyon szeretünk. Halálos nagy sértésnek vennők, ha valaki zokszóval illetve s ugyanazok a szavak jól esnek nekünk, ha attól halljuk, kinek a képe a szívünk közepébe van bevésve.

— Nagy-szomorú hirt vettem, Kelemen fiam! mondta harmadnapra az én jó uram. — Meghalt a fejedelelemné.

— Az Úrnak rendelése — tevém hozzá szomorú lélekkel. Egyikre sokat mér a jóból, másikra sokat mér a rosszból.

— És vajjon nekem melyikből mért sokat? — Kérdé elboruló ábrázattal.

— A rosszból, nagy-jó uram! Próbátétele volt a nagy erőnek és szívbeli alázatosságnak.

— Igaz... s mégis meg-megkeseredik a szív a kebelemben.

Aztán leült a vén karos-székebe s félig hozzám, félig magában így szólott:

— Az évek elrepülnek az ember feje felett, ... repülnek, mint a sólyom madár... visznek színes reményt, hoznak fekete gyászt!... Mi volt neki is a sorsa? Született hercegi palotában, selymöltött kémektől és fülbesúgóktól körülveve kolostorczellában, nem láthatta gyermekeit, nem láthatta gyermekeinek atyját... Ó, a szegény jobbágy, ki nyomorult kunyhójában maga körül látja a familiáját: mennyivel boldogabb, mint a koldus király, koldus bujdosó... És ki tudja, ha